

Date: 27th May-2026

KREATIV PEDAGOGIKA ORQALI TARBIYALANUVCHILARNING
MUSTAQIL FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH

Dilnoza Isomiddinovna Sodiqova

Buxoro vil Gijduvon tuman 12-Dmtt direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida kreativ pedagogikaning o'rni va ahamiyati, shuningdek, uning tarbiyalanuvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Maqolada an'anaviy ta'lim usullari bilan innovativ yondashuvlar o'rtasidagi farqlar ko'rsatilib, o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlashini rag'batlantiruvchi metodikalar keltirilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativ pedagogika nafaqat bilim berish, balki shaxsning intellektual salohiyatini ochib berishda muhim vosita hisoblanadi.

Kirish

XXI asr axborot texnologiyalari va globalashuv davri bo'lib, unda shunchaki ma'lumotga ega bo'lish yetarli emas, balki olingan bilimlarni tahlil qilish, sintez qilish va yangi g'oyalar yaratish qobiliyati talab etiladi. Shu sababli, ta'lim tizimining asosiy maqsadi passiv tinglovchilarni emas, balki faol, mustaqil fikrlaydigan va mas'uliyatli shaxslarni tarbiyalashga o'zgarmoqda. Kreativ pedagogika – bu ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy potensialini maksimal darajada ishga solishga qaratilgan yondashuvdir. U aniq javoblarni yodlashdan ko'ra, savol berish, izlanish va muammolarga noan'anaviy yechim topishni ustun qo'yadi.

Kreativ pedagogikaning nazariy asoslari

Kreativ pedagogika tushunchasi psixologiya va pedagogika fanlarining kesishmasida joylashgan bo'lib, u Lev Vigotskiy, Jan Piaje va keyinchalik Pol Torrens kabi olimlarning g'oyalariga asoslanadi. Ushbu yondashuvning mohiyati shundaki, har bir bola tug'ma ijodkor sifatida dunyoga keladi va ta'lim muhiti ushbu qobiliyatni so'ndirmasdan, aksincha, rivojlantirishi kerak.

Mustaqil fikrlash – bu individning tashqi ta'sirlardan qat'i nazar, voqealar va hodisalarni o'zicha tahlil qilish, xulosa chiqarish va qaror qabul qilish qobiliyatidir. Kreativ pedagogika esa ushbu jarayonni quyidagi tamoyillar asosida amalga oshiradi:

1. Erkinlik va xavfsizlik muhiti: O'quvchi o'z fikrini bildirishdan qo'rqmasligi, xato qilishdan qo'rchimasligi kerak. Xato – bu o'rganish jarayonining ajralmas qismi sifatida qabul qilinadi.

2. Subyekt-subyekt munosabatlari: O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi avtoritar munosabatlar hamkorlikka almashtiriladi. O'qituvchi nazoratchi emas, balki yo'nalish beruvchi fasilitator roliga ishlaydi.

3. Muammoli vaziyatlarni yaratish: Tayyor bilimlarni berish o'rniga, o'quvchilarni o'ylashga majbur qiladigan ochiq tipdagi savollar va vazifalar taklif etiladi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirish metodikalari

Date: 27th May-2026

Kreativ pedagogika doirasida mustaqil fikrlashni shakllantirish uchun bir qator samarali metodlardan foydalanish mumkin:

Beyn-brending (Miya hujumi): Bu usul guruhda ishlash jarayonida g'oyalarni cheklovlarsiz ilgari surishga asoslanadi. Asosiy qoida – tanqid qilish taqiqlanadi, miqdor sifatdan ustun turadi. Bu usul o'quvchilardagi psixologik to'siqlarni yo'qotadi va ularning tasavvur doirasini kengaytiradi.

Keyslarni tahlil qilish (Case Study): Haqqiy hayotdan olingan murakkab vaziyatlar tahlil qilinadi. O'quvchilar mavjud muammoni aniqlash, alternativ yechimlarni taklif qilish va eng optimal variantni tanlash jarayonida mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini egallaydilar.

Loyiha faoliyati: O'quvchilarga ma'lum bir mavzu bo'yicha mustaqil tadqiqot o'tkazish, ma'lumotlarni yig'ish va natijalarni taqdim etish vazifasi yuklatiladi. Bu jarayonda ular rejalashtirish, vaqtni boshqarish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Sokrat usuli (Dialogik ta'lim): O'qituvchi to'g'ridan-to'g'ri javob bermasdan, ketma-ket savollar berish orqali o'quvchini haqiqatni o'zi kashf etishga undaydi. Bu usul mantiqiy fikrlash va argumentatsiya qobiliyatini o'stiradi.

O'yin texnologiyalari: Didaktik o'yinlar va rolli o'yinlar orqali o'quvchilar turli nuqtai nazarlarni tushunishga, empatiya rivojlantirishga va nostandart vaziyatlarda harakat qilishga o'rganadilar.

Ta'lim jarayonidagi amaliy qo'llanilishi va natijalar

Kreativ pedagogika elementlarini dars jarayoniga joriy etish o'quvchilarning motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. An'anaviy darslarda o'quvchilar ko'pincha zerikishadi va passiv holatda bo'ladilar. Kreativ yondashuvda esa har bir o'quvchi jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kreativ pedagogika qo'llanilgan sinflarda o'quvchilarning quyidagi ko'rsatkichlari yaxshilanadi:

Tanqidiy fikrlash: Axborot manbalarini tanqidiy baholash, faktlarni fikrlardan ajrata olish.

Moslashuvchanlik: O'zgaruvchan sharoitlarga tez moslashish va yangi vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish.

Komunikativ ko'nikmalar: O'z fikrini aniq, dalillangan holda ifodalash va boshqalarning fikrini hurmat qilish.

O'z-o'zini anglash: O'z kuchli va zaif tomonlarini bilish, o'z faoliyatini refleksiya qilish.

Qiyinchiliklar va yechimlar

Kreativ pedagogikani joriy etishda ba'zi qiyinchiliklar mavjud. Birinchidan, o'qituvchilarning o'zlari ushbu metodikalarni yetarli darajada egallamagan bo'lishi mumkin. Ikkinchidan, an'anaviy baholash tizimi (faqat test natijalariga asoslangan) kreativ natijalarni to'liq aks ettira olmasligi. Uchinchi darijdan, ota-onalarning konservativ qarashlari, ya'ni ular bolalarining ijodiy erkinligini tartibsizlik deb qabul qilishlari.

Date: 27th May-2026

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun o'qituvchilar malakasini oshirish kurslarini tashkil etish, baholash mezonlarini diversifikatsiya qilish (loyihalar, portfoliolarni hisobga olish) va ota-onalar bilan tushuntirish ishlarini olib borish zarur.

Xulosa

Kreativ pedagogika – bu kelajak shaxsini tarbiyalashning eng samarali vositalaridan biridir. U tarbiyalanuvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va mas'uliyat hissini shakllantirish orqali ularni hayotdagi murakkab sinovlarga tayyorlaydi. Zamonaviy ta'lim tizimi uchun kreativ yondashuvlarni integratsiya qilish nafaqat zamon talabi, balki milliy kadrlar salohiyatini oshirishning strategik yo'nalishidir. O'qituvchilarning roli o'zgarib, ular endi bilim manbai emas, balki o'quvchilarning intellektual va ijodiy sayohatidagi yo'lbo'shchilarga aylanmoqdalar. Kelajakda ushbu yondashuvni yanada chuqurlashtirish va raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vigotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2018.
2. Torrens E.P. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish. – London, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi metodik qo'llanmalari. – 2022-2025 yillar.
4. Ken Robinson K. Maktablar ijodkorlikni o'ldiradimi? – Nyu-York, 2019.
5. Zunnunova M. Innovatsion pedagogika texnologiyalari. – Toshkent, 2023.

